

FILMTOPIA

OD REŽISÉRKY
FILMU **HORA**

S HUDOBNÝM SPRIEVODOM
AUSTRÁLSKEHO
KOMORNÉHO ORCHESTRA

RIEKA

V KINÁCH OD
18. AUGUSTA

VIAC NA
WWW.FILMTOPIA.SK

Technické údaje

Austrália 2021 / 75 min.

Orig. názov

River

Réžia

Jennifer Peedomová

Scenár

Jennifer Peedomová,
Robert Macfarlane

Spolurežisér a spoluscénarista

Joseph Nizeti

Kamera

Yann Arthus-Bertrand,
Ben Knight,
Sherpas Cinema,
Renan Ozturk
a Pete McBride

Hudba

William Barton,
Piers Burbrook de Vere,
Richard Tognetti

Účinkujú

Willem Dafoe (komentár)

Monopol

od 04/08/2022
do 30/05/2027

VOD

od novembra 2022

Doporučená bez obmedzení prístupnosti

Žáner

dokument

Typy

nosičov DCP, MP4

Formát

1:2,39

Jazyk

anglicky

Titulky

české

Objednať

V Disfilme,
alebo na filmtopia@filmtopia.sk
0915 222 082

Materiály

filmtopia.sk

Krajiny, kde sa film nakrúcal

Austrália, Bangladéš, Bolívia, Bosna a Hercegovina, Botswana,
Brazília, Čína, Dominikánska republika, Egypt, Etiópia, Island, India,
Indonézia, Irak, Taliansko, Japonsko, Južná Kórea, Kambodža,
Kanada, Keňa, Laos, Madagaskar, Mexiko, Mongolsko, Mjanmarsko,
Nemecko, Nepál, Nový Zéland, Nigérie, Nórsko, Pakistan, Panama,
Rusko, Spojené arabské emiráty, Španielsko, USA, Uzbekistan,
Veľká Británie, Zambia

Synopsa

TEPNY PLANÉTY SÚ TEPNAMI ĽUDSTVA.

Rieky ako úžasný sochár vytvarovali Zem do podoby, akú poznáme. Vyhladili hory, vytvorili údolia a úrodné pláne, ktoré potom ozdobili svojimi meandrami. Častokrát sú rieky vnímané ako zdroj nádeje a predmet uctievania, inde liečia, žehnajú, zmývajú hriechy a očisťujú mŕtvych. Rieky sú tepnami planéty. Kdekoľvek putujú, tam sa objavujú, prežívajú a snád' i rozkvitajú všetky formy života, vrátane ľudského. Naše rané osudy formovala práve vôľa riek. V priebehu času sa stali cestami, po ktorých sa do vnútrozemia šírili obchod a technológie. Po riekach priplávala poézia, príbehy, náboženstvo, politika a konflikty. Rieky vypestovali naše mestá a veľkomestá... Film Rieka berie divákov na cestu priestorom a časom, pokrýva šesť svetadielov a prostredníctvom najmodernejších filmárskych prostriedkov vrátane satelitných záberov predstavuje rieky z perspektív, aké sme ešte nevideli. Výsledkom spojenia obrazu, hudby a striedmeho poetického komentára je snový a pôsobivý film, ktorý oslavuje divokosť riek, ale zároveň upozorňuje na ich zraniteľnosť. Rieka je druhým dielom plánovanej trilógie celovečerných dokumentov mapujúcich vzájomný vzťah krajiny a človeka. Prvý – Hora – sa stala komerčne najúspešnejším dokumentom v domovskej Austrálii a v českých kinách ju videlo viac ako 7000 divákov.

Vyjadrenie režisérky

„Po úžasnom ohlase na Horu sme nejakú dobu uvažovali, ako pokračovať v našej trilógii filmov, skúmajúcich vplyv krajiny na ľudské srdcia. Krátko sme zvažovali všeobecnejšiu tému vody, ale rýchlo sme zistili, že vďaka svojej špecifickosti bude oveľa silnejšia téma riek. Pretože tepny planéty sú tiež tepnami ľudstva. Ľudia rieky milujú. Nedá sa ani spočítať všetky tie filmy, knihy a básne, ktoré majú v názve ‚rieku‘.

A napriek tomu stav riek na celom svete naznačuje, že sme stratili zo zreteľa ich význam pre našu existenciu. Zatiaľ čo film Hora bol príbehom o tých, ktorí hľadajú v horách riziko a výzvu, v Rieke sme videli potenciál rozprávať oveľa univerzálnejší príbeh. Predsa len, základná potreba čerstvej vody je spoločná všetkým ľuďom. Ako sa píše v básni W. H. Audena: ‚Tisíce žili bez lásky, bez vody ani jeden.‘

Film Rieka z vtáčej perspektívy sleduje vzťah ľudí k nášmu historicky najcennejšiemu zdroju. Je to príbeh o limitoch ľudskej kontroly i o tom, ako sa nám vypomstili naše krátkozraké pokusy kontrolovať prírodu. O fragmentácii riek a ich dlhodobom dopade na život na Zemi. Inšpirovali sme sa prácou nášho výborného scenáristu a spolupracovníka Roberta Macfarlana a veríme, že stretnutie s prírodou môže natrvalo zmeniť – k lepšiemu – spôsob, ako premýšľame o životnom prostredí a dopadoch, aké na neho majú naše rozhodnutia. Rieku sme natočili

preto, aby sme vám také stretnutie umožnili. Vďaka spolupráci s Austrálskym komorným orchestrom (AKO) nás mimoriadny hudobný sprievod berie na cestu od Bacha k Jonnymu Greenwoodovi a Radiohead, zaznejú originálne skladby Richarda Tognettiho a aboriginského hudobníka Williama Bartona.

Vďaka práci niekoľkých z najlepších kameramanov prírody na svete sme vytvorili hudobný a filmový zážitok, ktorý je nutné vidieť na čo najväčšom plátne. A tiež dúfame, že Rieka privedie divákov k tomu, aby premýšľali o tom, čo znamená ‚myslieť ako rieka‘ – snívať po prúde v čase o dlhodobých dôsledkoch našich činov v súčasnosti – uvažovať o tom, čo znamená byť dobrými predkami.“

Jen Peedomová,
scenáristka a režisérka

Joseph Nizeti,
spoluscenárista a spolurežisér

Ako sa nakrúcala Rieka?

„Chcela som vyvolať úžas,” hovorí režisérka Jen Peedomová o natáčaní Rieky a presne to sa jej pomocou sily veľkolepých obrazov, výnimočnej hudby Austrálskeho komorného orchestra a striedmeho, poetického komentára podarilo. Hlboko emocionálny, globálny príbeh o kráse, význame a zraniteľnosti riek čerpá z geografie, vedy, filozofie a ľudských dejín. Nakrúcanie podobných esejistických snímok má podľa producentky Joanny McGowanovej svoje výhody i úskalia: „Opustiť dokumentaristické konvencie je na jednej strane oslobodzujúce, no potom je ďaleko náročnejšie vytvoriť súdržný príbeh – a bez neho vznikne iba tapeta. Prípravu na vznik filmu sprevádzalo veľa uvažovania o štruktúre snímky.“ Práce na Rieke začali formálne v roku 2020, kedy sa ako tretí producent pridali k Jen Peedomovej a Joanne McGowanovej Brit John Smithson. Vtedy začal skutočný výskum a trojica scenáristov – Jen, Robert Macfarlane a Joseph Nizeti – si neustále vymieňali myšlienky, nápady a informácie. Scenár postupne začal získavať tvar a ako to už pri dokumentoch býva, jeho definitívna podoba vznikla až po dokončení filmu.

KOMENTÁR JE STRIEDMY A EVOKUJÚCI

Roberta Macfarlane, spisovateľ a pôsobiaci na univerzite v Cambridge, tešilo, že striedma podoba finálneho komentára ponecháva priestor nielen hudbe, ale i tichu. „Mám veľmi rád, keď vytváram také vlákno, ktoré sa textovo prelína filmom, nedomnuje mu a nie je

zaťažené prílišným vysvetľovaním.“ Redukcia informácií a úvah však nebola jednoduchá. Niekoľko tisíc rokov histórie ľudstva muselo byť zhustené do „asi 20 minút filmu a dvesto slov“.

„Myslím, že ľudia tomu budú hovoriť či už v dobrom alebo zlom poetický scenár. Niektoré z replík sú až epigramatické.“ Tvorba komentára časovo korešpondovala s vypuknutím pandémie covid - 19. Robert bol v Cambridge a jeho spoluautori Jen a Joseph v Sydney. Podľa Macfarlanea pre nich bola spolupráca v tej dobe čosi ako záchranné lano. „Veľmi živo si pamätám, ako som bol obklopený strachom a smrťou a pritom pracoval na projekte oslavujúcom život a nádej.“ Robert hovorí o troch emóciách, ktoré by mali diváka postupne zasiahnuť: „Najskôr vás ohromí, potom vyruší a nakoniec prinesie nádej. Rieky majú úžasnú schopnosť regenerácie, teda pokiaľ im dáme šancu.“ On sám však pociťuje „skôr miernu než veľkú nádej.“

ÚŽASNÉ MOŽNOSTI SÚČASNEJ KAMERY

„V pohľade na rieky z vesmíru je čosi úžasného,” hovorí Jen Peedomová a zmieňuje zábery NASA i prácu vizuálneho umelca Benjamina Granta, ktorý používa zábery zo satelitov, aby ilustroval dopady ľudskej činnosti na svet. Rieka obsahuje ohromujúce zábery riek z nadhľadu, niektoré natočené iba vďaka nedávnomu pokroku v technológii dronov. Kľúčovými kameramanmi filmu boli francúzsky filmár Yann

Arthus-Bertrand, špecializujúci sa na letecké zábery, Ben Knight, Sherpas Cinema, Renan Ozturk a Pete McBride. Jen bola tiež nadšená, že mohla spolupracovať s mladým austrálskym kameramanom, fotografom a milovníkom prírody Rorym McLeodom. Joel Wiebe použil severoamerické rieky Columbia a Snake Rivers a kombináciu vysokorýchlostnej kamery a novo vytvorených širokouhlých šošoviek k zachyteniu toho, ako rieky pod povrchom prenášajú naplaveniny. Odporučil tiež Ryleyho a Zacharyho McIntoshových, ktorí nakrúcali pri obrovskej priehrade v štáte Washington, aby ukázali i druhú stranu mince: totiž že tieto naplaveniny klesajú ku dnu priehrad a nemôžu tak vyživovať mokrade a obohacovať povodňové oblasti.

„VŽDY SOM CHCEL MAŤ VO FILME BACHA“

„Vždy som chcel mať vo filme Johanna Sebastiana Bacha,“ hovorí Richard Tognetti, umelecký šéf Austrálskeho komorného orchestru. A Rieka mu tú možnosť dala. Richardova verzia Bachovej Chaconny – poslednej, piatej vety Partity D moll – je ideálnym partnerom jednej z úvodných sekvencií, zachycujúcich život divokých riek. Bach napísal Chaconnu na počiatku 18. storočia pro sólové husle a aranžmán pre film vychádza z transkripcie pre symfonický orchester, ktorý spravil v 20. storočí dirigent Leopold Stokowski. Pôvodná skladba trvá 15 minút, Richard z nej však použil iba úryvky. Je síce zvyknutý pracovať so skladbami klasického kánonu s mimoriadnym rešpektom, zároveň však musel ctiť nároky filmového rozprávania. Ďalšou časťou hudobnej zložky Rieky je skladba Jonnyho Greenwooda Voda, ktorú si Austrálsky komorný orchester objednal v roku 2012. „Voda je nádherná zložitá skladba vychádzajúca z básne,“ hovorí Richard. Nie je síce fanúšikom

mnohých filmových soundtrackov, hudobný sprievod, ktorý gitarista skupiny Radiohead zložil pre film Paula Thomasa Andersona Čierna krv (2007) ho ale omráčil. „Keď nás vtedy ohľadom Rieky oslovili, bolo okamžite jasné, že Jonnyho Vodu použijeme.“ Skladba obsahuje indický strunný nástroj tanpura, ktorého jedinečný zvuk sa dokonale hodil k záberom pohrebných hraníc na brehu Gangy v indickom Váránasí.

WILLIAM BARTON SA SPOJIL SO SVOJIMI PREDKAMI

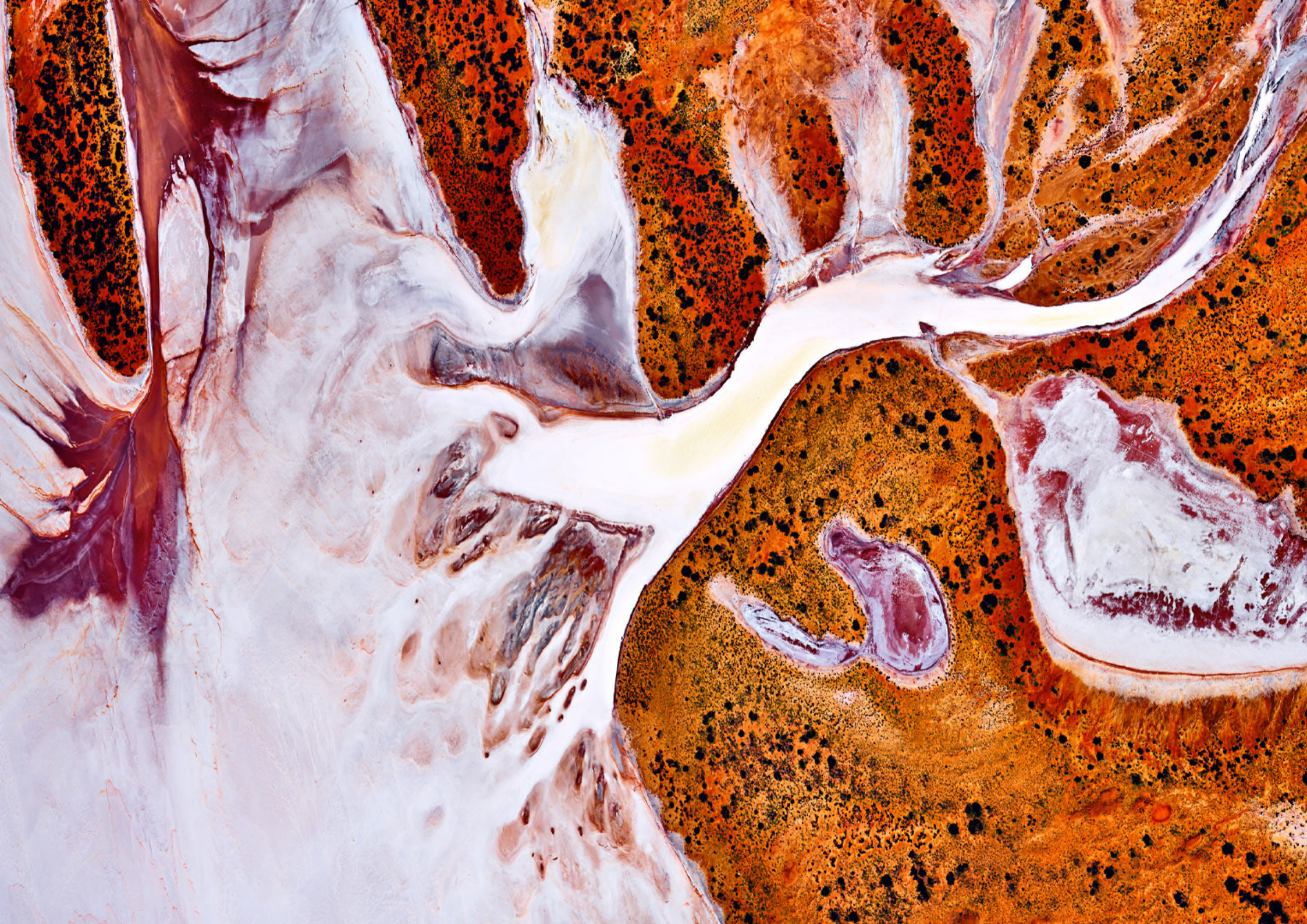
Keď William Barton dokončil svoju nahrávku pre soundtrack Rieky, mnohí z prítomných mali v očiach slzy. Uznávanému skladateľovi, vokalistovi a hráčovi na domorodý nástroj didgeridoo premietli dôležitú časť filmu zachycujúcu vzťah medzi riekami a pôvodnými obyvateľmi a on následne nahral improvizovaný a neprerušovaný pätnásťminútový vokálny sprievod, z ktorého sa nakoniec dostali do filmu tri minúty. Keď sa ho pýtali, čo v tej chvíli prežíval, popísal svoje vokály ako „spev vnútra a večnosti“ a „znovuoživenie uspávanky“ dedenej generáciami jeho rodiny, ktorá pochádza z okolia Mount Isa v Queenslande. „Spojil som sa so svojimi predkami, s matkou zemou, so svojimi zážitkami, keď som ako malý chlapec chodil do buše na území Kalkadung pozeral sa na malé jazierka spojené so snením emu a s významom ciest piesní.“ Podľa austrálskej domorodej kultúry bola totiž Zem a všetky živé bytosti stvorené duchmi počas doby Snenia. Cesty piesní (songlines) označujú cesty týchto stvoriteľov. „Všeobecne povedané existujúca klasická hudba bola použitá k ilustrácii živej, nedotknutej, divokej prírody a jej dokonalej krásy,“ hovorí spoluscenárista a spolurežisér Rieky Joseph Nizeti. „Pôvodná hudba signalizuje ľudské zásahy a stagnáciu, keď je duch riek zlomený a svet je vychýlený z rovnováhy.“

STRIH JE ĎALŠOU VERZIOU SCENÁRA

„Bolo veľmi poučné a inšpiratívne sledovať, čo filmu môže priniesť strihač,“ hovorí Joseph Nizeti o spolupráci so strihačom Simonem Njoo.

„Jen a ja sme veľmi dôslední. Dobre sme vedeli, čo chceme, a strávili sme mesiace a mesiace vymýšľaním a písaním sekvencií a prípravou záberov, ktoré sme potom odovzdali. Ale Simon vždy našiel nejaký zaujímavý spôsob, ako sa k látke postaviť, nový leitmotív, humor či emóciu. Priniesol toľko postrehov i nových perspektív a zaplnil priestor, o ktorom sme ani nevedeli, že tu je a je treba ho naplniť.“ Podľa Simona je strih ďalšou fázou scenáristického procesu. Jeho úlohou je podľa neho úprimne a pozorne reagovať na vizuálny materiál a nachádzať súvislosti, ale tiež vytvárať konzistentnosť a význam.

Hovorí, že každý film je jedinečný, ale Rieka tento pojem skutočne naplňuje: „Súvisí to s jej filmovým jazykom, ktorý je unikátny, vzrušujúci a pôsobivý. Predstavuje iný spôsob, ako rozprávať príbeh. Je magický, poetický a krásny.“

Tri znepokojujúce skutočnosti o Rieke

Rozsiahle rešerše, ktoré tvorcovia pri príprave filmu podnikli, odhalili množstvo fascinujúcich informácií. **Zámerom Rieky bolo síce zapôsobiť na divákov skôr emocionálne než prostredníctvom vedeckých dôkazov, tu sú ale aspoň tri prekvapujúce fakty:**

1) Najmohutnejšie priehrady zadržujú toľko vody, že spomalili rotáciu Zeme.

Vedci z NASA v roku 2005 spočítali, že naplnenie obrovskej čínskej priehrady Tri rokliny predĺžilo dĺžku dňa o 0,06 mikrosekúnd. Podľa článku v Business Insider o tom možno uvažovať nasledovne: čím ďalej je hmota od svojej osy, tým pomalšie sa bude točiť, čo je tiež dôvod, prečo napríklad krasokorčuliari v snahe točiť sa pri piruetách rýchlejšie zdvíhajú tesne spojené ruky. Takže akumulácia a vyvýšenie obrovského množstva vody túto vodu vzdáľuje od zemskej osy a spomaľuje tak rotáciu Zeme.

2) Obloha má svoje rieky.

Mohutné Amazonky a Níly plynú z mora späť ku zdroju. Tieto nebeské rieky obsahujú viac vody než všetky potoky a rieky na Zemi dokopy. Väčšina vody na Zemi sa nachádza v oceánoch (97,2 %), väčšia časť ostatného množstva potom v ľadovcoch (2%). Ďalej je tu podzemná voda (0,62 %), jazerá so sladkou vodou (0,009 %) a vnútrozemské moria a slané jazerá (0,008 %). Ostáva voda v atmosfére (0,001 %) a riekach (0,0001 %).

3) Keď spadli prvé dažde, Zem sa prebudila. Dážď padal bez prestávky niekoľko tisíc rokov.

„Keď sa pred zhruba 4,5 miliardami rokov sformovala Zem, bola to žeravá guľa, ktorej povrch bol veľmi suchý,“ hovorí Alok Jha, autor Knihy o vode (The Water Book). Prvých 500 miliónov rokov z nej unikali vodné pary, uvoľňované geologickými procesmi hlboko vo vnútri planéty, potom sa ale atmosféra a teplota stabilizovali a došlo ku kondenzácii. Vtedy nastali záplavy. Behom tohoto búrlivého obdobia naviac do Zeme narážali milióny rokov asteroidy a kométy bohaté na vodu, čo objem vody na planéte ďalej zvyšovalo.

Jennifer Peedomová

Jennifer je uznávaná scenáristka a režisérka non-fiction filmov, vrátane filmu Šerpa, ktorý na Londýnskom filmovom festivale získal Griersonovu cenu pre najlepšiu dokument a v roku 2016 bol nominovaný na cenu BAFTA za najlepšiu dokument. Jej snímky sa sústreďujú primárne na prírodu, či už vo vzťahu ku konkrétnym ľuďom, ktorí vyzývajú jej moc a silu (Andrew McAuley pokúšajúci sa v kajaku preplaviť Tasmánske more v Sóle či Lincoln Hall, ktorý takmer neprežil výstup na Mount Everest v Zázraku na Evereste), či skúmajú obecnější vzťah ľudí k prírode (Hora, Rieka). Teraz sa Jennifer venuje svojmu prvému hranému filmu Tenzing, ktorý pre Netflix pripravuje produkčná spoločnosť Higher Ground Productions, patriaca bývalému americkému prezidentovi Barackovi Obamovi a jeho žene Michelle. Ide o skutočný príbeh Tenzinga Norgaya, muža, ktorý spolu so sirom Edmundom Hillarym ako prvý dosiahol vrchol Everestu.

Téma aj prostredie sú Jennifer Peedomovej dobre známe, keďže sama v roku 2014 nakrúcala na Mount Evereste film Šerpa z pohľadu domorodých sprievodcov. Vtedy bola tiež svedkom tragickej smrti 16 šerpov, ktorých pochovala lavína.

REŽIJNÁ FILMOGRAFIA (CELOVEČERNÁ):

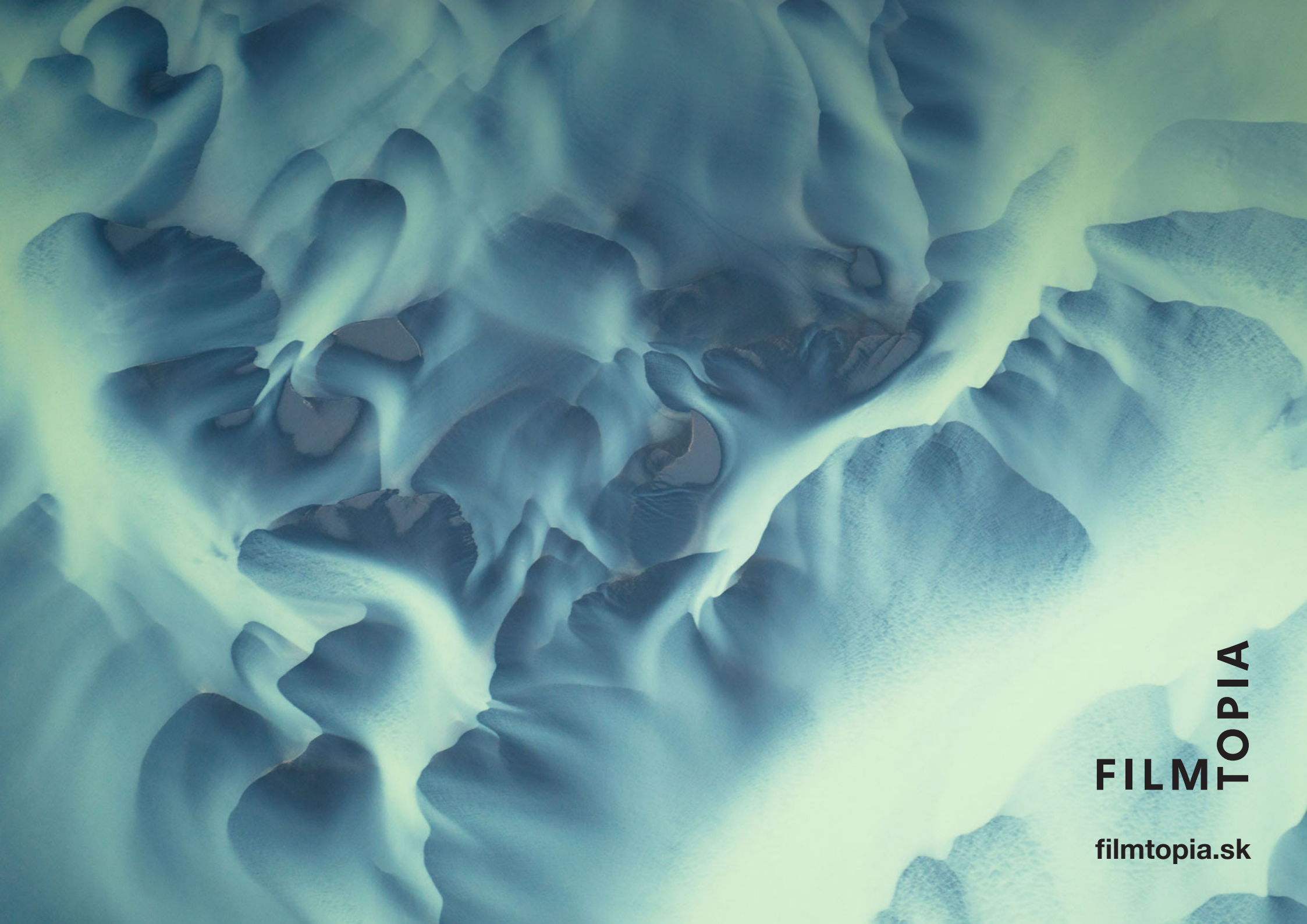
2008 – **Solo**

2008 – **Zázrak na Evereste** (Miracle on Everest),

2015 – **Šerpa** (Sherpa),

2017 – **Hora** (Mountain)

2021 – **Rieka** (River).

FILMTOPIA

filmtopia.sk